

Sygn. akt III AUa 1059/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 stycznia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SSA Teresa Czekaj (spr.)
Sędziowie:	SA Elżbieta Gawda SA Małgorzata Rokicka-Radoniewicz
Protokolant: st. prot. sądowy Krzysztof Wiater	

po rozpoznaniu w dniu 9 stycznia 2013 r. w Lublinie

sprawy J. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L.

o wysokość potrąceń

na skutek apelacji wnioskodawcy J. W.

od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 16 sierpnia 2012 r. sygn. akt VIII U 2180/12

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 1059/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 10 marca 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych - Oddział w L. zwaloryzował J. W. emeryturę na podstawie przepisów ustawy z dnia 13 stycznia 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2012 roku, poz. 118). Wysokość zwaloryzowanego świadczenia wyniosła od 1 marca 2012r. 1756,45 zł. W związku z potrącaniem należności alimentacyjnych w wysokości 60 % świadczenia i po odliczeniu zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych oraz składki na ubezpieczenie zdrowotne, miesięczna wysokość świadczenia została zmniejszona o kwotę 1053,87 zł, w rezultacie kwota do wypłaty wyniosła 410,50 zł.

W odwołaniu od tej decyzji J. W. domagał się jej zmiany i zmniejszenia wysokości potrąceń do kwoty 526,94 zł miesięcznie. Zdaniem autora odwołania zasada, iż potrącenia nie mogą przekraczać 60% świadczenia nie oznacza, że potrącenie musi wynosić 60%. Odwołujący podniósł, że kwota 410,50 zł nie zabezpiecza jego usprawiedliwionych

potrzeb życiowych, zaś z uwagi na występujące u niego schorzenia nie może podjąć pracy zarobkowej. W dalszym toku postępowania dodał, że alimenty na żonę zostały zasądzone dziesięć lat temu, a obecnie wniósł pozew o uchylenie obowiązku alimentacyjnego.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wnioskował o jego oddalenie, argumentując, iż kwota potrącenia nie przekracza granic wyznaczonych dyspozycją art. 140 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227, ze zmianami) - zwanej dalej ustawą emerytalną - i wysokości kwoty świadczenia wolnej od egzekucji określonej w art. 141 tej ustawy.

W toku postępowania odwoławczego Sąd Okręgowy ustalił, że decyzją z dnia 19 sierpnia 2010 r. organ rentowy przyznał J. W. emeryturę od dnia 1 lipca 2010 r. W dniu 30 maja 2011 r. komornik sądowy przy Sądzie Rejonowym Lublin-Zachód w Lublinie zgłosił zajęcie świadczenia J. W. w związku z egzekucją świadczeń alimentacyjnych prowadzoną na rzecz B. W. na podstawie wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w Lublinie z dnia 27 listopada 2003r, sygn. akt V RC 1573/03. Egzekucją zostały objęte należności z tytułu alimentów zaległych w kwocie 46.083,33 zł oraz alimentów bieżących w kwocie 500 zł wraz z opłatą 50,20 zł od czerwca 2011 r.

Decyzją z dnia 3 czerwca 2011 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych zmniejszył wysokość emerytury ubezpieczonego i ustalił wysokość świadczenia do wypłaty od dnia 1 czerwca 2011 r. na kwotę 396,49 zł. Na skutek odwołania wnioskodawcy Sąd Okręgowy w Lublinie wyrokiem z dnia 18 stycznia 2012 r., sygn. akt VIII U 587/12 zmienił powyższą decyzję i ustalił, że potrącenia z tytułu egzekwowanych należności alimentacyjnych od dnia 1 stycznia 2012 r. wynoszą 30% świadczenia, zaś w pozostałej części odwołanie oddalił. Wyrokiem z dnia 25 kwietnia 2012 r., sygn. akt III AUa 275/12 Sąd Apelacyjny w Lublinie na skutek apelacji wniesionej przez organ rentowy, zmienił zaskarżony wyrok Sądu pierwszej instancji i oddalił odwołanie.

W dniu 10 marca 2012 r. organ rentowy wydał skarżoną obecnie decyzję.

Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie jest niezasadne. Zdaniem tego Sądu zawarte w art. 141 ustawy emerytalnej sformułowanie, że potrącenia, o których mowa w art. 139 mogą być dokonywane do wysokości 60 % świadczenia, nie oznacza, iż organ rentowy jest władny decydować, do jakiej części pobieranego świadczenia, nie przekraczającej jednak 60 %, mogą być dokonywane potrącenia. Powołując się na pisemne motywy wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie w sprawie III AUa 275/12, Sąd pierwszej instancji podniósł, że sformułowanie „do wysokości 60 % świadczenia” jest niezbędne w art. 140 ust. 1 pkt 1, gdyż na zasadzie art. 141 ust. 1 pkt 1 lit a ustawy emerytury i renty są wolne od egzekucji i potrąceń, z zastrzeżeniem ust. 2, w części odpowiadającej 50 % kwoty najniższej emerytury lub renty - zależnie od rodzaju pobieranego świadczenia - przy potrącaniu należności, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 3, wraz z kosztami i opłatami egzekucyjnymi. Nie będzie możliwe potrącenie 60 % emerytury lub renty, jeżeli suma pozostała po potrąceniu będzie niższa niż wynikająca z limitu określonego w art. 141 ust. 1 pkt 1 lit a. W ocenie Sądu Okręgowego analiza treści art. 138 ust. 6 ustawy emerytalnej wskazuje, że ingerencja w wysokość dokonywanych potrąceń i ich ewentualne zmniejszenie, tak jak tego domaga się wnioskodawca, jest możliwa wyłącznie w przypadku gdy wysokość potrąceń została ustalona na podstawie art. 140 ust 4 pkt 1 ustawy FUS. Potrącenia dokonywane ze świadczenia J. W. dotyczą natomiast świadczeń alimentacyjnych, egzekwowanych na podstawie art. 140 ust. 1 pkt 1 ustawy FUS, więc w tej sytuacji nie znajduje zastosowania art. 138 ust. 6 ustawy FUS. Z tych względów Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie.

Apelację od tego wyroku wywiódł J. W. zarzucając Sądowi pierwszej instancji niewyjaśnienie okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, wskazujących na istnienie w przypadku ubezpieczonego szczególnie uzasadnionych okoliczności, o których mowa w art. 138 ust. 6 ustawy o emeryturach i rentach z FUS; błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie prawa materialnego, przez pominięcie art. 138 ust. 6 w związku z art. 140 ust. 4 pkt 1 ustawy emerytalnej i przyjęcie, że nie zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności do wydania decyzji zmniejszającej wysokość potrącanych alimentów. W konsekwencji podniesionych zarzutów autor apelacji domagał się zmiany zaskarżonego wyroku i uwzględnienia odwołania, ewentualnie uchylenia tego wyroku i przekazania sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu apelacji J. W. podniósł, że Sąd nie poddał szczegółowej analizie wszystkich okoliczności dotyczących stanu zdrowia i warunków materialno-bytowych odwołującego. Sąd pominął w szczególności orzeczenie o stopniu niepełnosprawności wydane przez Miejski Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w L. z dnia 21 lutego 2012 r., wykluczające możliwość zatrudnienia ubezpieczonego poza warunkami pracy chronionej, a także zaświadczenie lekarskie z dnia 13 lipca 2012 r. stwierdzające, że ubezpieczony wymaga pomocy w prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz przy zwykłych czynnościach dnia codziennego. Brak ustaleń w tym przedmiocie nie pozwolił Sądowi Okręgowemu na zbadanie prawidłowości zastosowania przez organ rentowy przepisu art. 186 ust. 2 w związku z art. 140 ust. 4 pkt 1. W ocenie autora apelacji takie okoliczności jak niewielka kwota wypłacanego mu świadczenia, brak możliwości zarobkowych i potrzeba korzystania ze stałej opieki osób trzecich, stanowią podstawy do zmniejszenia wysokości potrąceń zgodnie z przepisem art. 140 ust. 4 pkt 1 ustawy emerytalnej. Apelujący dodał, że Sąd Okręgowy w zaskarżonym wyroku zasugerował się rozstrzygnięciem Sądu Apelacyjnego w Lublinie wydanym w sprawie o sygn. akt III AUa 275/12, tymczasem Sąd Apelacyjny oceniał tam inny materiał dowodowy, nie mogący stanowić podstawy przy rozstrzygnięciu niniejszej sprawy. Obecna sytuacja odwołującego uległa istotnemu pogorszeniu, zatem oceny zaskarżonej decyzji ZUS należy dokonywać w kontekście aktualnego stanu faktycznego.

Niezależnie od powyższych wywodów, autor apelacji zażądał zawieszenia postępowania odwoławczego na podstawie art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c., do czasu zakończenia postępowania, które toczy się przed Sądem Rejonowym Lublin Zachód w Lublinie pod sygnaturą akt V Rc 685/12 w sprawie uchylenia obowiązku alimentacyjnego. W ocenie apelującego podnoszone w wymienionym postępowaniu zdarzenia i fakty mogą mieć istotny wpływ na jego zobowiązania i kształtowanie się obowiązku alimentacyjnego.

Postanowieniem zapadłym na rozprawie w dniu 9 stycznia 2013 r. Sąd Apelacyjny oddalił wniosek J. W. o zawieszenie postępowania, uznał bowiem, że rozstrzygnięcie sprawy wszczętej wskutek odwołania od decyzji organu rentowego, obniżającej wysokość świadczenia w związku z potrąceniami dokonywanymi przez organ rentowy, nie zależy od wyniku postępowania w sprawie o uchylenie obowiązku alimentacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja nie ma uzasadnionych podstaw i z tych względów podlega oddaleniu. Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń i wydał trafne odpowiadające prawu rozstrzygnięcie. Sąd Apelacyjny akceptuje zarówno ustalenia faktyczne jak i rozważania prawne, poczynione przez ten Sąd, zatem nie zachodzi konieczność ich powtarzania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 października 1998 r. II CUN 423/97 OSNC Nr 3 z 1999 r., poz. 60).

Autor apelacji nie kwestionuje prawidłowości samego wyliczenia przez ZUS wysokości potrąceń, a jedynie twierdzi, iż w jego przypadku winno mieć zastosowanie zmniejszenie wysokości potrąceń, o którym mowa w art. 138 ust. 6 ustawy emerytalnej, z uwagi na istnienie szczególnych okoliczności dotyczących jego sytuacji zdrowotnej, rodzinnej i finansowej. Apelujący zarzuca przy tym Sądowi Okręgowemu, iż nie poczynił wystarczających ustaleń w powyższym zakresie, co doprowadziło do naruszenia art. 138 ust. 6 w związku z art. 140 ust. 4 pkt 1 ustawy emerytalnej.

Odnosząc się do powyższych zarzutów zauważyć należy, że sporną kwestię zmniejszenia wysokości potrąceń reguluje art. 138 ust. 6 ustawy emerytalnej, który przewiduje, iż organ rentowy może odstąpić od żądania zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń w całości lub w części, zmniejszyć wysokość potrąceń, ustaloną zgodnie z art. 140 ust. 4 pkt 1, lub zawiesić dokonywanie tych potrąceń na okres nie dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności.

Przywołana w cytowanym przepisie dyspozycja art. 140 ust. 4 pkt 1 określa maksymalną wysokość, do której można dokonywać potrąceń (50 % miesięcznego świadczenia), jeżeli potrąceniu podlegają należności, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 1 i 2 oraz w pkt 6-9, to jest:

- świadczenia wypłacane w kwocie zaliczkowej, a następnie kwoty świadczenia lub świadczenia podlegające rozliczeniu w trybie określonym w art. 98 ust. 3;

- kwoty nienależnie pobranych emerytur, rent i innych świadczeń z tytułu:

a) zaopatrzenia emerytalnego oraz ubezpieczenia społecznego za okres przed dniem wejścia w życie ustawy,

b) ubezpieczeń społecznych, o których mowa w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych, wraz z odsetkami za zwłokę w ich spłacie,

c) zaopatrzenia określonego w odrębnych przepisach;

- kwoty nienależnie pobranych zasiłków rodzinnych lub pielęgnacyjnych oraz świadczeń rodzinnych w razie braku możliwości potrącenia z wypłacanych zasiłków rodzinnych, pielęgnacyjnych oraz świadczeń rodzinnych, wraz z odsetkami za zwłokę w ich spłacie;

- kwoty nienależnie pobranego dodatku weterana poszkodowanego;

- kwoty nienależnie pobranych świadczeń z funduszu alimentacyjnego;

- zasiłki wypłacone z tytułu pomocy społecznej, jeżeli przy wypłacie zastrzeżono ich potrącenie, oraz zasiłek stały lub zasiłek okresowy wypłacone na podstawie przepisów o pomocy społecznej za okres, za który przyznano emeryturę lub rentę;

- zasiłki i świadczenia wypłacone na podstawie przepisów o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu za okres, za który przyznano prawo do emerytury lub renty.

Przepis art. 138 ust. 6 posiada wyjątkowy charakter i dlatego nie podlega wykładni rozszerzającej, zatem ingerencja w wysokość dokonywanych potrąceń i ich ewentualne zmniejszenie jest możliwa wyłącznie w przypadku, gdy wysokość potrąceń ustalona zostaje zgodnie z art. 140 ust. 4 pkt 1, a zatem gdy dotyczy wymienionych powyżej świadczeń. Zmniejszenie wysokości potrąceń nie jest możliwe w przypadku, który nie został tam wymieniony. Sytuacja taka ma właśnie miejsce w przypadku świadczenia emerytalnego J. W., z którego prowadzona jest egzekucja alimentów na podstawie wyroku Sądu Rejonowego w Lublinie z dnia 27 listopada 2003 r., sygn. akt V RC 1573/03. Świadczenia alimentacyjne egzekwowane na mocy tytułów wykonawczych, o których mowa w art. 140 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej, nie zostały wymienione w art. 138 ust. 6, zatem w przypadku, gdy stanowią one podstawę potrąceń, nie istnieje możliwość zmniejszenia ich wysokości w trybie powołanego ostatnio przepisu. W konsekwencji w przypadku potrąceń dokonywanych ze świadczenia J. W. nie ma możliwości zastosowania dyspozycji art. 138 ust. 6 powołanej ustawy. W tym stanie faktycznym i prawnym podniesiony przez apelującego zarzut obraży art. 138 ust. 6 w związku z art. 140 ust. 4 pkt 1 ustawy emerytalnej, okazał się nietrafny.

Sąd Apelacyjny nie dopatrył się również naruszenia prawa procesowego, które w ocenie apelującego miało polegać na braku wyjaśnienia przez Sąd Okręgowy okoliczności dotyczących sytuacji zdrowotnej, rodzinnej i majątkowej ubezpieczonego w kontekście ewentualnego zmniejszenia potrąceń na podstawie art. 138 ust. 6 ustawy emerytalnej. Odnosząc się do tego zarzutu podnieść należy, że o tym, jakie fakty w sprawie są istotne, a dalej jakie postępowanie dowodowe jest konieczne dla dostatecznego wyjaśnienia spornych okoliczności, decyduje norma prawa materialnego, która w sprawie została zastosowana, ona bowiem wyznacza zakres koniecznych ustaleń faktycznych i ma rozstrzygające znaczenie dla oceny, czy określone fakty, jako ewentualny przedmiot dowodu, mają wpływ na treść orzeczenia. W sprawie niniejszej Sąd pierwszej instancji miał ocenić, czy potrącenia dokonywane przez organ rentowy ze świadczenia emerytalnego J. W. nie przekraczają granic wyznaczonych dyspozycją art. 140 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej i nie naruszają kwoty świadczenia wolnej od egzekucji według art. 141 tej ustawy. Sytuacja majątkowa, zdrowotna i rodzinna ubezpieczonego nie miała znaczenia dla zbadania prawidłowości wyliczeń ZUS. Okoliczność ta miałaby znaczenie wówczas, gdyby istniała możliwość zastosowania w sprawie art. 138 ust. 6 tej ustawy, przewidującego zmniejszenie wysokości potrąceń, co jak ustalono na wstępie, nie mogło mieć miejsca w przypadku zaległych świadczeń alimentacyjnych egzekwowanych od J. W.. W tym stanie rzeczy ustalenia Sądu pierwszej instancji dotyczące aktualnej sytuacji majątkowej, rodzinnej i zdrowotnej odwołującego służyłyby jedynie

naświetleniu okoliczności towarzyszących, nieistotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Sąd był zatem uprawniony do pominięcia tej kwestii, ponieważ zasadą postępowania dowodowego jest, że przedmiotem dowodu są fakty mające dla sprawy istotne znaczenie (art. 227 k.p.c.).

Mając to wszystko na uwadze Sąd Apelacyjny stwierdził, że zaskarżony wyrok Sądu pierwszej instancji jest prawidłowy, zaś autor apelacji nie wskazał żadnej argumentacji podważającej trafność zaskarżonego wyroku. Z tych względów na podstawie art. 385 k.p.c. orzeczono, jak w sentencji.